

Milí přátelé,

dostává se Vám do ruky učební text k průřezovému tématu Environmentální výchova („environmentální“ = vztahující se k životnímu prostředí). Podobně jako ostatní průřezová témata, také Environmentální výchova je zaměřena na aktuální problémy současného světa. O tom, že problémy životního prostředí patří v současné době k těm nejaktuálnějším, se můžeme přesvědčit prakticky na každém kroku. Hlavním smyslem environmentální výchovy je pochopení složitých a vzájemně provázaných vztahů mezi přírodou a lidskou společností a především probuzení zájmu o okolní prostředí.

Předložený učební text byl zpracován tak, aby pokud možno v plné šíři postihoval uvedené průřezové téma v podobě, v jaké jej předkládá Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Při zpracování textu byly zohledněny přístupy vzdělávacích oborů, které se na jeho realizaci podílejí. Nejvíce se týká přírodopisu, zeměpisu chemie, na jeho realizaci se však podílejí téměř všechny vyučovací předměty (vzdělávací obory). Určitý důraz byl přitom kladen na pohled geografický, který propojuje poznatky jednotlivých věd.

Věřím, že vedle základních škol využijí tento učební text také další organizace, které se věnují práci s dětmi a mládeží, zejména střediska ekologické výchovy. Široké možnosti spolupráce se školami se pak nabízejí především při realizaci aktivit, pro které není na školách dostatečné materiální či personální vybavení.

Text učebnice je rozdělen do čtyř tematických okruhů: Základní podmínky života, Ekosystémy, Lidské aktivity a problémy životního prostředí a Vztah člověka k prostředí. Kapitoly mají jednotnou formu zpracování. Po krátkém motivačním úvodu (kurzívou) následuje hlavní text, který doplňují rozšiřující zajímavosti (žluté podbarvení), a v závěru každé kapitoly je uvedeno krátké shrnutí (tučný podtištěný text). Otázky a úkoly (kurzívou) jsou většinou zařazeny za závěrečným shrnutím, popřípadě za rozšiřujícím textem, ke kterému se vztahují.

Při práci s učebním textem Vám přeji především radost z poznávání. Budu samozřejmě vděčný za jakékoliv připomínky a náměty na vylepšení.

Tomáš Makoječek

OBSAH

Základní podmínky života

Planeta Země – náš domov ve vesmíru	4
Přírodní zdroje	6
Voda	8
Ovzduší	10
Půda	12
Biodiverzita	14

Ekosystémy

Ekosystémy a jejich funkce	16
Les	19
Tropický deštný les	22
Moře	24
Ekosystémy kulturní krajiny	26

Lidské aktivity a problémy životního prostředí

Krajina a její proměny	28
Zemědělství a životní prostředí	30
Průmysl a životní prostředí	32
Doprava a životní prostředí	34
Odpady	36

Vztah člověka k prostředí

Nerovnoměrnost života na Zemi	40
Náš životní styl	42
Prostředí a zdraví	44
Globalizace a její dopady na životní prostředí	46
Ochrana přírody a krajiny	48

Slovníček pojmů, doporučená literatura, vybrané internetové adresy	50
---	----

Realizace průřezového tématu Environmentální výchova

Jmenované průřezové téma lze ve školní praxi realizovat několika způsoby: neformální a funkční integrací do jednotlivých vyučovacích předmětů; zřízením samostatného vyučovacích předmětu; v podobě projektového vyučování (školní projekty, semináře, kurzy aj. postupy s ekologickou a environmentální tematikou). Dalšími možnými způsoby jsou kombinace uvedených forem: integrace do vyučovacích předmětů + projektové vyučování; samostatný vyučovacích předmět + projektové vyučování.

Každý z uvedených postupů má své výhody a zároveň nevýhody a úskalí. Vyučující musí sami rozhodnout, které z uváděných postupů jsou aktuálně pro potřeby školy optimální. V příručkách našeho nakladatelství **Základy zeměpisných znalostí** a **Základy přírodopisných znalostí** naleznou učitelé ukázky konkrétních aplikací, jak v těchto předmětech uplatnit průřezové téma Environmentální výchova ve školní praktické podobě.

Terminologická poznámka: Ve školní dokumentaci při tvorbě ŠVP lze připustit zejména při zřízení samostatného vyučovacích předmětu používat vedle názvu **Environmentální výchova** také alternativní název **Ekologická výchova**. Oba považujeme z hlediska cílových zaměření za rovnocenné. V každém případě se však doporučuje žákům objasnit rozdíl mezi pojmy **environmentální** a **ekologický**.